

MUČEDNÍK JERONÝM: VÝPOVĚĚ OČITÉHO SVĚDKA

9 LEDNA 2023

ILUSTRACE: TULLIO BARRIOS DEL CARPIO

Poggio Bracciolini byl svědkem výslechu a popravu Jeronýma a vyprávěl o tom svému příteli Leonardovi. Z [Poggio Bracciolini](#)

Úvod

Strhující román Jan Hus, kacíř patří do pietistické devoční literatury a je fikcí. Toho jsme si nebyli vědomi, když jsme tento román vydali v roce 1998 vydali s hoffeweltweit-verlag.

Historické prameny samozřejmě často nemají takové napětí, které by motivovalo široké publikum k důkladnému přečtení textu. Stejně tak Johann Gottfried Munder, vydavatel knihy [Městský zvon ve Stuttgartu](#), která vycházela v letech 1844-1848 a je pravděpodobně skutečným autorem románu, literární adaptace smrti Jana Husa a přepisující jeho text Poggio Bracciolinimu, který byl známý díky následujícímu dopisu. Tento poměrně krátký dopis o smrti blízkého přítele Jana Husa zde čtenářům předkládáme.

Poggio zdraví svého Leonarda d'Arezza!

Když jsem byl pár dní v lázních, napsal jsem našemu Nikolausovi dopis právě o zdejším pobytu v lázních, který si, předpokládám, přečtete. Když jsem se pak vrátil do Kostnice, o několik dní později začal proces proti Jeronymovi, který byl obviněn z kacířství. Tento proces byl veřejný. Ale nyní bych vám rád popsal tuto událost,

jednak kvůli její důležitosti, ale na druhé straně především kvůli řečnickému umění a vzdělání tohoto muže.

Fascinující muž

Přiznám se, že jsem nikdy neviděl člověka, který by se přiblížil výmluvnosti starých lidí, které tolik obdivujeme ve věcech života a smrti. Je úžasné, jakými slovy, s jakou výřečností, s jakými argumenty, s jakou mimikou a sebedůvěrou odpovídal svým oponentům a nakonec pronesl svou obhajobu, až bylo člověku líto, že tak velký a mimořádný talent měl odejít. Pokud jde o tyto heretické machinace Hus; je-li to, z čeho je obviněn, vůbec pravda. Nepřísluší mi totiž vynášet soudy ve věci tak důležité; a tak souhlasím s těmi, kteří jsou považováni za moudřejší. A nemyslete si, že budu popisovat proces způsobem reportéra; to by vás zavedlo příliš daleko a trvalo by to mnoho dní. Dotknu se pouze několika významnějších bodů, podle kterých můžete vidět vzdělání tohoto muže.

Statečný

Přestože se proti Jeronýmovi našlo mnoho věcí, na jejichž základě byl obviněn z kacířství, bylo rozhodnuto, že by měl na každé obvinění reagovat veřejně. Když byl tedy přiveden na sněm a požádán, aby odpověděl na tato obvinění, dlouho odmítal a prohlásil, že mu musí být nejprve umožněno ospravedlnit se, než odpoví na pomluvy svých odpůrců. Člověk by si měl nejprve vyslechnout jeho obhajobu a teprve poté dojít k obviněním, která byla proti němu vznesena.

Ale když byla tato žádost zamítnuta, vstal, vstoupil doprostřed shromáždění a řekl: „Co je to za nespravedlnost, že jsem za těch tři sta padesát dní, co jsem byl v nejtvrdějším vězení, v nejhorší špíně? Ve výkalech, v otroctví, v naprosté deprivaci, neustále naslouchat svým odpůrcům a protivníkům, kteří mě nechtěli poslouchat ani hodinu? A tak už jste mě ve svých myšlenkách klasifikovali jako opovržením hodnou lidskou bytost, ještě předtím, než jste si stihli uvědomit, kdo doopravdy jsem, protože od každého se vám dostalo slyšení a dokázali vás po dlouhé době přesvědčit, že, jsem kacíř, nepřítel víry v Boha, deklarovaný odpůrce církve, ale teď mi není dána příležitost se ospravedlnit.“ A pokračoval: „Ale vy jste lidé a ne bohové, ne věční, ale smrtelní. Můžete se mýlit a chybovat, nechat se oklamat, napálit, svést. Prý se tu sešli slavní lidé, nejchytřejší na světě! Je zvlášť vhodné, abyste nic nedělali ukvapeně, bez rozmyslu nebo v rozporu se spravedlností. Samozřejmě jsem jen nepatrný človíček, kterému jde o hlavu, a nemluvím zde za sebe, který vede ubohou existencí; ale zdá se mi odporné, že přes svědectví tolika lidí, zcela v rozporu se spravedlností, by mi měl být uložen trest, který méně zraní samotnou příčinou než svým špatným příkladem.“

Vysoce inteligentní

Když tak dovedně promluvil a všeobecný rozruch a reptání přerušily jeho řeč, bylo nakonec rozhodnuto, že by měl nejprve odpovědět na obvinění proti němu a že pak dostane příležitost sdělit to, co chce říci. Takže z pódia byly přečteny klíčové body

obžaloby, poté byl dotázán, zda chce něco říci, a nakonec byla obvinění podložena svědectvími.

Je až neuvěřitelné, jak chytře odpovídal, jakými argumenty se bránil. Nikdy neřekl nic, nevhodného, takže pokud jeho slova pravdivě odrážela jeho skutečné přesvědčení, nebylo možné odhalit pádný důvod pro trest smrti, ale ani sebemenší provinění. Všechno bylo podle něj nepravdivé, všechna obvinění si vymysleli jeho odpůrci.

Když se mimo jiné přečetlo, že je pomlouvač Svatého stolce, odpůrce římského papeže, deklarovaný nepřítel prelátů a kněží, odpůrce křesťanské víry, vstal a řekl žalostným hlasem s rozpaženýma rukama: „Kam mám jít? Obrátil se na shromážděné kněžstvo? O čí pomoc požádat? Koho prosit, koho přivolat? Tito moji pronásledovatelé vás učinili lhostejnými k mému osudu a prohlásili mě za nepřítele všech, nebo jen těch, kteří zde budou soudit? Zřejmě věřili, že mě svými soudy srazí dolů, i když to, co si proti mně vymysleli, se zdálo bezvýznamné. Takže pokud věříte jejich slovům, není v co víc v mém životě doufat.“

Vtipný

Mnohým vyčítal s humorem a ostrými poznámkami a opakovaně v této vážné věci mnohé rozesmál tím, že vtipkoval o obviněních těchto lidí.

Na otázku, jak se cítí se svátostí oltářní, řekl: „Před konsekrací je to chléb, po něm je to pravé tělo Kristovo.“ A zbytek vysvětlil podle křesťanské víry. Pak se někdo vmísil: „Ale jsou tací, kteří tvrdí, že jsi říkal, že po posvícení to byl ještě chléb.“ Na to druhý odpověděl: „U pekaře je to ještě chléb!“ A když se na něj jeden z dominikánů velmi přísně podíval, řekl: „Mlč, pokrytče!“ A jinému, který se s dobrým svědomím zapřísahal a svědčil proti němu, řekl: „To je nejjistější způsob, jak uvést ostatní v omyl.“

Pokořit

Když však soud nemohl být v ten den pro velký počet a závažnost obvinění dokončen, byl odročen na třetí den. Když byl obsah jednotlivých obvinění přečten a následně potvrzen několika svědky, tento muž vstal a řekl: „Když jste tak důkladně naslouchali mým odpůrcům, je logické, že byste měli být nyní také trpěliví, když mluvím, a naslouchat.“ Když konečně, i když za velkého pokřikování, dostal příležitost odpovědět, naléhal a dovolával se Boha, aby k němu projevil takový postoj, aby mu byla poskytnuta příležitost, aby prohlásil, že se věc může obrátit v jeho prospěch, k jeho spáse.

Dějiny

„Vím, nejvzdělanější pánové,“ řekl nakonec, „že bylo mnoho vynikajících mužů, kteří podstoupili trest odpovídající jejich zásluhám, kteří byli usvědčeni falešnými svědky, a byli usvědčeni nespravedlivými rozsudky.“ Sokrates napsal, jak byl svými krajany neprávem odsouzen, ale nechtěl uprchnout, i když se naskytlá příležitost, aby se zbavil strachu ze dvou ran osudu, které lidé považují za nejtěžší: Vězení a smrt. Poté připomněl uvěznění Platóna, utrpení Anaxagora a Zena, nespravedlivé odsouzení mnoha pohanů, odsouzení Rutilia, Boethia a dalších, kteří podle Boethia museli podstoupit nezaslouženou smrt. Pak se dostal k příkladům Židů a hned vyprávěl, jak Mojžíš, ten vysvoboditel svého lidu a zákonodárce, byl velmi často pomlouván svými vlastními, vyprávěl, jak Josefa jeho bratři ze žárlivosti prodali a později byl spoután na základě obvinění z cizoložství. Kromě nich vyjmenoval Izaiáše, Daniela a všechny proroky, kteří se jako obránci Boha a jako rebelové stali obětí nespravedlivých odsouzení. Také vzpomněl odsouzení Susanny a mnoha mužů, kteří, ačkoliv byli velice zbožní, museli zemřít

kvůli nespravedlivým rozsudkům a soudním procesům. Potom, když došel k Janu Křtiteli a našemu Spasiteli, řekl, že je všem známo, že byli odsouzeni na základě falešných svědků a falešných soudů; Štěpán byl zabit radou kněží, všichni apoštolové byli odsouzeni k smrti, ne jako počestní lidé, ale jako vzpurní podněcovatelé lidu, jako opovrhovatelé Boha, a jako zločinci. Bylo špatné, řekl, aby kněze odsuzoval kněz; ale to se stalo, vysvětlil. Ještě větší nespravedlnost je, když odsouzení přichází prostřednictvím rady kněží; a i k tomu uvedl příklad. Největší nespravedlnost však je, když se to děje prostřednictvím koncilu. A uvedl, že i to se již stalo.

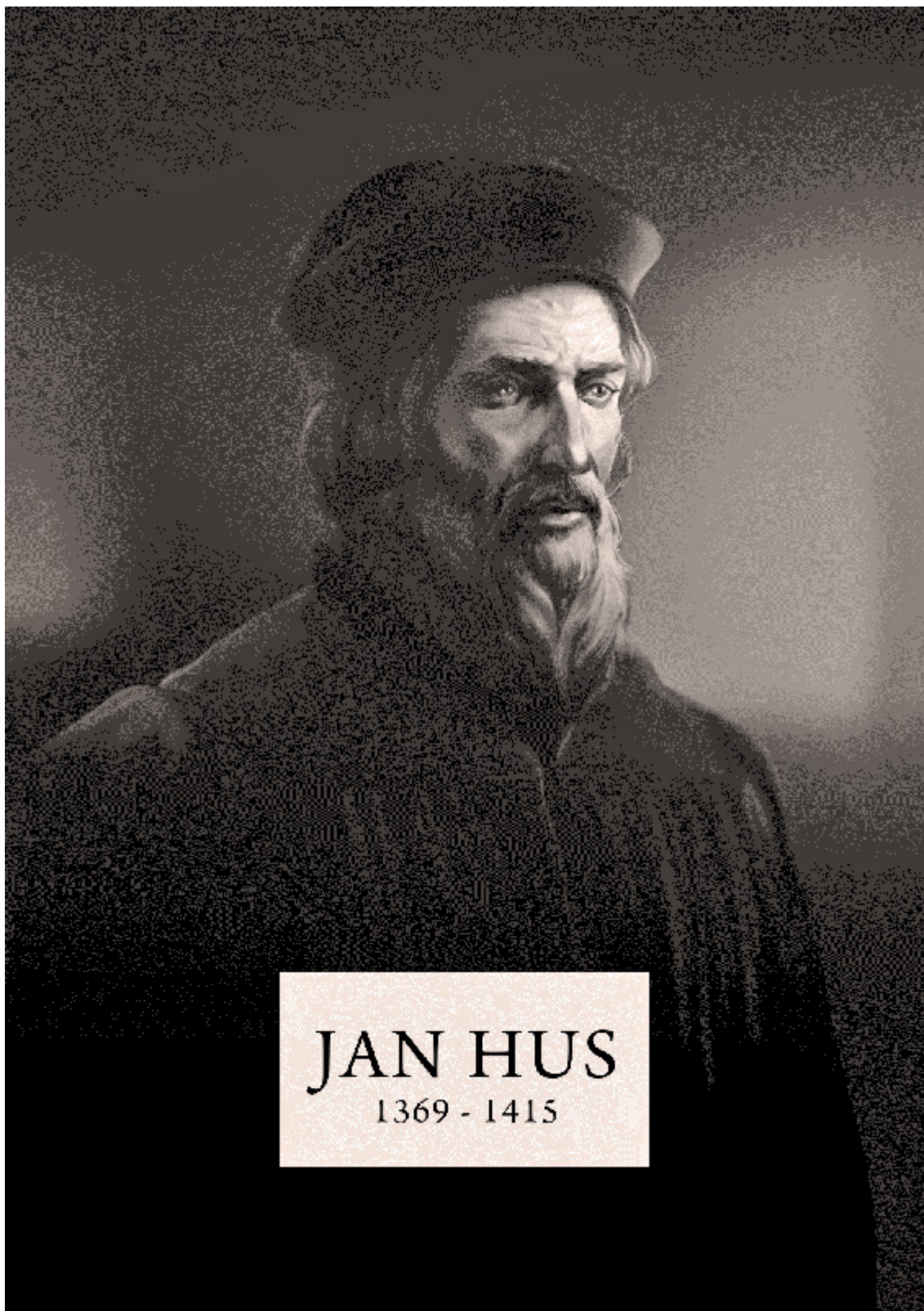
Výmluvný

Hovoří výmluvně a všichni ho poslouchali s velkým všeobecným napětím. Ale kvůli zvláštní důležitosti, která byla v tomto procesu přikládána svědkům, mnoha způsoby vysvětlil, že těmto svědkům by se nemělo věřit, hlavně proto, že všechna jejich svědectví nebyla pravdivá, ale vedená nenávistí, záští a závistí. Poté důvody jejich nenávisti vysvětlil tak, že neměl daleko k tomu, aby je přesvědčil. Tyto důvody byly tak pochopitelné, že těmto svědectvím nebylo možné dát jen malou důvěru, nehledě na otázky víry.

Všichni byli velmi dojatí a cítili lítost. Jeroným také poznamenal, že na koncil přišel dobrovolně, aby se ospravedlnil, předložil svůj životopis a svá studia, která byla naplněna povinnostmi a ctností. Poukázal na to, že je běžné, že staří, vzdělaní a vysoce postavení a svatí muži mají různé názory na záležitosti víry, což nevede k jejímu oslabení, ale k dosažení pravé víry. Augustin a Jeroným se tak dostali do sporu a zastávali nejen odlišné, ale dokonce i protichůdné názory, bez jakéhokoli podezření z kacířství.

Stálý

Všichni očekávali, že se ospravedlní a distancuje se od obvinění, nebo dokonce požádá o odpuštění svých chyb. On však upřímně tvrdil, že se ani nemýlil, ani se nechtěl zbavit obvinění vymyšlených jinými lidmi. Nakonec zašel soud tak daleko, že pochválil Jana Husa, který byl již odsouzen k smrti ohněm, a označil ho za dobrého, spravedlivého a svatého muže, který si takovou smrt nezaslouží.

I on byl připraven snést každou možnou smrt statečně a neochvějně a vzdát se svým nepřátelům a svědkům, kteří tak nestydatě lhali, ale kteří pak budou muset ze svých svědectví skládat účty před Bohem, kterého nemohou oklamat na poslední soudu.

Velký byl smutek těch kolem; chtěli vidět tohoto mimořádného muže zachráněného, kdyby jen projevil správný postoj! Ten se však držel svého názoru a jakoby toužil po smrti, chválil Jana Husa. Řekl, že nemá žádné názory, které by byly v rozporu s postojem Boží církve, ale pouze ty, které se neslučují s marnotratností církevních hodnostářů s pýchou a okázalostí prelátů. Církevní statky mají sloužit nejprve chudým, pak poutníkům a nakonec ke stavbě kostelů. Zdálo se mu nedůstojné Bohu sloužícího člověka rozhazovat majetek za nevěstky, hostiny, chov koní nebo psů, za nádherné oblečení nebo jiné věci, které nesouvisejí s Kristovým učením.

Nebojácný

Jeho zvláštní charakter však prokázalo to, co následovalo: Když jeho řeč byla často přerušována nejrůznějším hlukem a byl obtěžován lidmi, kteří z něj chtěli vymámit jeho názory, nikoho nešetřil, všechny stejně pokáral a přiměl se je červenat, nebo mlčet. Když se ozvalo mumlání, zůstal zticha, občas na dav zvedl hlas a pak pokračoval ve své řeči a prosil, aby mohl mluvit, dokud budou poslouchat. Nikdy neprojevila strach a zachoval si svůj pevný a nebojácný postoj.

Ale ohromujícím svědectvím byla jeho paměť: Strávil tři sta čtyřicet dní v hlubinách páchnoucí a ponuré věže, během nichž si stěžoval na svojí tvrdohlavost (poznává, že se tak na statečného muže sluší), nenaříká nad tím, že trpí nezaslouženou bolestí, ale jen se divil nelidskosti lidí vůči němu a že neměl příležitost se ubránit. O jeho úzkostech, které ho musely trápit každý den a které měly vymazat veškerou paměť, ani nemluví; přesto uvedl tolik vysoce vzdělaných a moudrých mužů jako svědky svých názorů, tolik učitelů církve jako hlavní pilíře svého názoru. Jeho hlas byl měkký, jasný, zvučný a měl určitou důstojnost. Svými rétorickými gesty dokázal vyjadřovat podráždění i vzbuzovat sympatie, které nevyžadoval ani nechtěl získat. Stál tam před soudem, nebojácně, nejen že se smrti nebál, ale hledal ji, takže mohl být nazýván druhým Catem. Ach, ty člověče, který měl být navždy zapamatován! Pokud Hus zastával názory odporující církevní politice, nehájím, nedoporučuji je; ale obdivuji jeho vzdělání, jeho znalost mnoha předmětů, jeho výmluvnost, jeho příjemný způsob řeči a jeho horlivost při

obhajobě. Ale obávám se, že mu příroda nadělila všechny tyto dary k jeho zkáze. Poté mu byly uděleny další dva dny pokání.

Přišlo za ním mnoho vysoce vzdělaných mužů, aby ho odradili od jeho názorů, mezi nimi byli i kardinál z Florencie, který za ním přišel, aby ho uvedl na správnou cestu; ale když Hus příliš tvrdošijně setrval ve svých „omylech“, byl odsouzen jako kacíř a koncilem upálen.

Statečný i tváří v tvář smrti

Se šťastnou a vyrovnanou tváří očekával svou smrt. Nebál se ohně, nebál se muk ani smrti. Žádný stoik nikdy neočekával smrt s tak pevnou a statečnou myslí, jak se zdálo. Když se dostal na místo poprav, sám se svlékl, padl na kolena a objal kůl, ke kterému byl poté přivázán.

Nejprve byl přivázán ke kůlu nahý, vlhkými provazy připoután a nakonec řetězem. Poté byly kolem něj naskládány klády až do výše hrudníku, ne malé, ale velké, se slámou v mezerách mezi nimi. Když byla hranice zapálena, začal zpívat hymnu, kterou kouř a oheň jen stěží přerušovaly. A to byl snad největší důkaz jeho statečnosti: Když chtěl kat zapálit oheň za jeho zády, aby ho neviděl, zvolal: „Pojď sem a zapal mi ho před očima! Protože kdybych se bál ohně, nikdy bych nepřišel na toto místo, kterému jsem se mohl vyhnout.“

Tak se velký muž víry dočkal svého konce. Byl jsem očitým svědkem jeho smrti a sledoval jsem všechny detaily. Ať už takto jednal z pomýlené víry nebo z tvrdohlavosti. Jeho smrt popsalo mnoho filozofů.

Sepsal jsem vám celou litanii, protože jsem měl čas a chtěl jsem něco dělat, i když jsem vlastně nic nedělal, ale vyprávěl vám o událostech, které se podobají příběhům starozákonních lidí. Neboť ani slavný Mucius si nedal s tak velkou odvahou spálit část těla jako Hus, ani Sokrates nepil jed tak ochotně, jako stál Hus nahranici, Ale to by zatím mělo stačit. Promiňte, pokud jsem příliš upovídaný, ale příběh by si zasloužil ještě důkladnější popis; ale nechtěl jsem však být příliš mnohomluvný. Sbohem, můj nejdražší Leonardo!

Z latiny přeložil Wolfram Berger. Ilustrace Tulio Barrios del Carpio.

Další zdroje:

<http://www.elfinspell.com/PoggioLetter.html>

Poggio Bracciolini v: *Fontes rerum Bohemicarum VIII*, str. 332-334.

Viz také: RNWatkins, „Smrt Jeronýma z Prahy“, v: *spekulace* 42, 1958, o

Poggio viz str. 112-114.

Také: Poggio Bracciolini, Gian Francesco, *Práce*, Turín 1964-1969.